

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาจังหวัดราชบุรี The Model of Adventure -Tourism Development in Ratchaburi by Using Mountain Bikes

สัจจา ไกรสรรัตน์¹ สุนิสา โพธิ์พรม² สุนีย์ หนูสง³

Sathcha Kairsonrat¹ Sunisa Phophrom² Sunee Nusong³

^{1,2,3}สาขาวิชานิติศาสตร์และนวัตกรรมสื่อ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

^{1,2,3}Communication Arts and Media Innovation Program, Faculty of Management Sciences,

Muban Chombueng Rajabhat University

E-mail: sathcha@yahoo.com

Received: July 12, 2019

Revised: October 29, 2019

Accepted: November 5, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจังหวัดราชบุรี 2) ศึกษาศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา และ 3) เสนอรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา จังหวัดราชบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล กลุ่มนักท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา จำนวน 34 คน และจากภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และคนในชุมชน จำนวน 45 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า 1) ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาประกอบด้วยคุณลักษณะด้านสภาพแวดล้อมและทัศนียภาพของเส้นทางปั่นและด้านคุณภาพของเส้นทางปั่น 2) จังหวัดราชบุรีมีศักยภาพในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาที่ตอบสนองนักปั่นตั้งแต่ระดับมือใหม่จนถึงมืออาชีพ มีทำเลที่ตั้งเหมาะสม มีพื้นที่ปั่นจักรยานและกิจกรรมทางกายอื่น ๆ มีเครือข่ายนักปั่นจักรยานประจำถิ่น และชุมชนให้การต้อนรับด้วยมิตรไมตรี และ 3) รูปแบบของการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานที่เหมาะสมของจังหวัดราชบุรี ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยว “ธรรมชาติ พุงนา ป่าเขา และสนามฝึกจักรยานที่ไม่ไกลจากเมืองกรุง”

คำสำคัญ: จักรยานเสือภูเขา/ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา/ การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา

Abstract

The aims of the study on “the Model of Adventure-Tourism Development in Ratchaburi by Using Mountain Bikes” were to (1) investigate the characteristics of adventure-tourism products by using mountain bikes, based on the needs of tourists who made a visit to Ratchaburi, 2) explore the potential of Ratchaburi Province to develop adventure-tourism by using mountain bikes, and 3) propose the model of adventure tourism development in Ratchaburi by using mountain bikes. Qualitative research was employed in the study. The tool was an in-depth interview conducted with a group of thirty-four mountain bike adventurers and forty-five local residents drawn across from public, private and community sectors in the area. Data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that 1) the tourism product developed from mountain bike cycling consisted of the components of the area’s physical attributes, the scenery of the mountain bike cycling routes, and the quality of the routes, 2) Rachaburi had high potential in developing the tourism for mountain bike cycling for a wide range of visitors who like cycling by a mountain bike, from those of beginners to professional athletes. Taken as its strengths, the province was located in a strategic location; it also had spacious area for mountain bike tourism and other outdoor sports; the province already had a local mountain bike members’ network; and lastly, the community members were willing to welcome guests. and 3) the development of the model of adventure-tourism by using mountain bikes that was best suitable for Ratchaburi was the model designed with the following slogan, “ Touch of Nature, Fields, Forest, and Cycling Area near Bangkok”.

Keywords: Mountain bikes/ Sports tourism/ Adventure-tourism by mountain bikes

บทนำ

ผลกระทบจากแนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงของการท่องเที่ยวของโลกที่สำคัญประการหนึ่ง คือ นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มและต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงกีฬา รวมถึงการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกีฬา และกิจกรรมผจญภัยมีแนวโน้มเป็นที่นิยมสูงขึ้น (Jane Koepke, 2005) นักท่องเที่ยวมีความต้องการเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์ท้องถิ่น อีกทั้งภาครัฐให้การสนับสนุน และกำหนดเป็นนโยบายสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การท่องเที่ยวเชิงกีฬายังเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวเนื่องและส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบเฉพาะกลุ่มประเภทอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural tourism) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Culinary tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Eco tourism) การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual tourism) และการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬาสามารถนำมาเติมเต็ม ผสมผสานกับกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ สร้างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่แตกต่าง โดยใช้ทักษะในการจัดการขั้นสูง เป็นการยกระดับขีดความสามารถศักยภาพในการแข่งขัน และเป็นจุดขายของไทยในอนาคต

นอกจากนี้กระแสความนิยมในศตวรรษที่ 21 (Carrera and Bridges, 2006) ยังพบว่า ลูกค้ายังมีความต้องการธุรกิจและการบริการ รวมถึงผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ เนื่องจากกลุ่มลูกค้าเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการเพิ่มคุณภาพชีวิต ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวเชิงกีฬาซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการดูแลสุขภาพจึงเป็นการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมสูงในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดเฉพาะทาง (Niche market) มีแนวโน้มและมีทิศทางการขยายตัวเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มอายุ รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงกีฬาสำหรับผู้สูงอายุ ทิศทางการเติบโตดังกล่าวส่งผลให้หลายประเทศมีเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

การท่องเที่ยวด้วยจักรยานเสือภูเขาเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและการท่องเที่ยวผจญภัยที่กำลังเติบโตอย่างต่อเนื่องโดยมีปัจจัยเกื้อหนุนหลายประการ อาทิ การเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันในตลาดโลก การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กระแสความห่วงใยสุขภาพ และกระแสการรณรงค์การปั่นจักรยานของภาครัฐ หลายชุมชนโดยเฉพาะชุมชนที่มีศักยภาพเชิงพื้นที่ต่อการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยจักรยานเสือภูเขา จึงมองเห็นโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว สร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ให้กับพื้นที่ ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬาผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา เนื่องจากกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวนี้มีความสัมพันธ์กับอัตราการเติบโตของตลาดโลก (Six Dot Consulting, 2011) และสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่มีความสนใจทั้งการท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวผจญภัย และการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ต้องการเพียงการพักผ่อนหย่อนใจ แต่ได้พัฒนามาเป็นการหาความรู้ ความท้าทายศักยภาพทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้

ชุมชนจึงควรปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (สัจจา ไกรศรีรัตน์. 2560, หน้า 2)

จากกระแสความนิยมในการใช้จักรยาน พุทธิกรรมผู้บริโภคที่มีความห่วงใยสุขภาพ และการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและการท่องเที่ยวผจญภัย จึงเป็นโอกาสของประเทศไทย และชุมชนท้องถิ่นในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว ด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน แต่การดำเนินงานดังกล่าวจำเป็นต้องมี ข้อมูลประกอบการพิจารณา จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการนำไปสู่การศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงกีฬาผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาอย่างยั่งยืน เป็นการนำความรู้มาใช้ในการ พัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกของประเทศและชุมชนท้องถิ่นควบคู่กับการพัฒนาสุขภาวะของ คนในสังคม โดยเหตุที่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาจะช่วย ขยายรูปแบบการท่องเที่ยวของประเทศให้กว้างขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างรายได้ในการท่องเที่ยว ให้มากขึ้นตามไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยาน เสือภูเขา
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา จังหวัดราชบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้จริง (Key informant) ในสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการชุดข้อมูลมาประมวลเป็นผลการวิจัยจากหน่วยของข้อมูล จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ให้การสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายจากองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหาร ผู้ประกอบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ผู้ประกอบการแหล่งที่พัก ผู้ประกอบการรถรับจ้างประจำทาง รวมถึงนักวิชาการและหน่วยงานงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการ กำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี และคนในชุมชน จำนวน 45 หน่วยของข้อมูล

กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน การรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับ การศึกษาคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาตามความต้องการ ของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจังหวัดราชบุรี จำนวน 34 หน่วยข้อมูล

การเลือกผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่ม คัดเลือกจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย โดยเป็นผู้มีประสบการณ์ภายใต้ปรากฏการณ์การศึกษา เป็นการประกันว่าการให้ข้อมูลได้สะท้อนมาจากความเป็นจริงของประสบการณ์ที่ศึกษา (Credibility) อยู่ในสัดส่วนจำนวนที่เหมาะสม (Morse. 1994) ในการเชื่อมโยงข้อมูลที่ค้นพบเพื่อให้ตอบคำถามการวิจัยได้ครบถ้วน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจังหวัดราชบุรี

2.2 ศักยภาพจังหวัดราชบุรีในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบสำรวจ ใช้เก็บข้อมูลศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา

2. แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipant observation) เพื่อสังเกตกิจกรรมการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาในพื้นที่ศึกษา โดยเข้าไปสังเกตการณ์การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การแข่งขันจอมบึงเสือภูเขา งานเสือภูเขาใจเกินร้อย กิจกรรมการปั่นจักรยานอันซีนจอมบึง เป็นต้น

3. แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับประเด็นศักยภาพเชิงพื้นที่ สถานที่ท่องเที่ยว ลักษณะของเส้นทางท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาจังหวัดราชบุรี และฉบับที่ 2 ใช้สัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจังหวัดราชบุรี

4. ประเด็นคำถามในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) ใช้สำหรับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อจัดทำรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาจังหวัดราชบุรี

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยข้างต้น ใช้หลักการตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Trustworthiness) ด้วยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Credibility) ของข้อมูล โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) จากแหล่งที่มา เวลา สถานที่ และแหล่งบุคคล

ร่วมกับการตรวจสอบข้อมูลโดยแหล่งข้อมูล (Member checks) โดยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับมาให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ เพื่อให้แน่ใจว่าข้อสรุปที่ได้เป็นข้อมูลจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล (Lincoln & Guba. 1985) ในการศึกษาครั้งนี้ประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยเป็นกรอบคิดในการดำเนินงาน ร่วมกับแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการเลือกกลุ่มเป้าหมาย อธิบายวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการดำเนินการวิจัย เพื่อให้สามารถตรวจสอบเส้นทางทราวิลได้ (Audit trail) และมีการยืนยันผลการวิจัย (Conformability) ด้วยการใช้ภาพถ่ายในพื้นที่การถอดเทป และการอ้างอิงคำพูดของผู้ให้ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกเป็นรายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจังหวัดราชบุรี ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาที่มาร่วมกิจกรรมการปั่นจักรยานใน พ.ศ. 2560 ได้แก่ จอมบึงเสือภูเขา ปั่นพิชิตสิบห้วย ปั่นจักรยานจอมบึงสวนผึ้งใจเกินร้อยและปั่นออดแดก (Audax) สวนผึ้ง โดยเจาะลึกรายบุคคล จำนวนทั้งสิ้น 34 ราย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สัมภาษณ์ภาพเชิงพื้นที่ สถานที่ท่องเที่ยว ลักษณะของเส้นทางท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจด้วยตนเอง ระหว่างเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม พ.ศ. 2560 โดยใช้แบบสำรวจที่ได้พัฒนาขึ้น ร่วมกับการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคลกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งบันทึกข้อมูลในแบบสังเกตไปพร้อมกันในระหว่างการสำรวจ มีการบันทึกเทปเสียง จดบันทึก และเก็บภาพประกอบบรรยากาศเพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เสนอรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาจังหวัดราชบุรี นำข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 มาสรุปประเด็นเพื่อจัดทำรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และหาฉันทามติโดยจัดการประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยจัดทำในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Information grouping) ตามกลุ่มประเด็นที่สำคัญ เช่น ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โอกาสในการพัฒนา แนวทางการพัฒนา จัดทำข้อสรุปชั่วคราว ตัดทอนข้อมูล ซึ่งเป็นการลงเขียนข้อสรุปของแต่ละเรื่อง หลังจาก

นั้นนำข้อสรุปชั่วคราวมาวิเคราะห์จัดทำเป็นข้อสรุปย่อ แล้วนำข้อสรุปย่อมาเชื่อมโยงกันเพื่อหาแนวคิด ทฤษฎีกับสิ่งที่ค้นพบ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มีข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้

1.1 คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจังหวัดราชบุรี เป็นลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมในบริบทของการท่องเที่ยวผจญภัย คุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว (Destination attributes) ถูกแทนด้วยคำว่า “สภาพแวดล้อมและบริบทเชิงพื้นที่” (Setting characteristics) ประกอบไปด้วย คุณลักษณะที่เป็นความหลากหลายทางชีวภาพ และเงื่อนไขทางสังคมของพื้นที่ รวมกันเป็นสภาพแวดล้อมในการประกอบกิจกรรม นักท่องเที่ยวผจญภัยเลือกสภาพแวดล้อมและบริบทเชิงพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจงเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านประสบการณ์การท่องเที่ยวของตนเอง ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ทัศนียภาพและสภาพแวดล้อมของเส้นทางเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่ผมพิจารณา ถ้าไม่สวยงาม ไม่ถูกใจ ไม่แปลกใหม่ แตกต่าง ผมเลือกปั่นจักรยานบนทรนเนอร์หรือปั่นอยู่บ้านดีกว่า”

สัมภาษณ์นักปั่นจักรยาน, มีนาคม 2560

หากพิจารณาถึงคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาตามความต้องการของนักท่องเที่ยว มีคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ ดังนี้

1.1.1 คุณลักษณะทางด้านสภาพแวดล้อมและทัศนียภาพของเส้นทางปั่นจักรยาน เป็นคุณลักษณะและเป็นปัจจัยสำคัญประการแรกที่นักท่องเที่ยวใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวถึงสภาพแวดล้อมและทัศนียภาพในภาพกว้างจากมุมสูง ได้เห็นวิวของเมืองและทิวทัศน์ที่กว้างไกลเมื่อปั่นจักรยานขึ้นมาถึงจุดชมวิวบนยอดเขากระโจม หรือปั่นจักรยานพิชิตเขาล้าน ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางส่วนกล่าวถึงความสวยงามของวิวทิวทัศน์ในเส้นทางปั่นหรือในระหว่างการปั่น เช่น สภาพแวดล้อมและทัศนียภาพที่เป็นเนินเขา ช่วยให้ผู้ขับขี่สามารถชมทัศนียภาพอันงดงามบนยอดเขา การไต่ระดับความสูงของภูเขาทำให้เห็นทิวทัศน์และความเป็นธรรมชาติในต่างระดับมุมมอง โดยภาพรวมแล้วปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและสภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ (Landscape setting) นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนให้ความสำคัญกับเส้นทางผ่านป่าธรรมชาติ (Native forest) เส้นทางขึ้นเขา (Mountain) เส้นทางผ่านสวนป่า (Plantation forests) และเส้นทางผ่านแปลงพืชสวนของชาวบ้าน (Plantation)

1.1.2 คุณลักษณะทางด้านคุณภาพของเส้นทางปั่น (Trail quality) การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา นอกจากจะเป็นการปั่นบนทางวิบากเส้นทางที่เป็นออฟโรด (Off road) แล้วยังมีการปั่นในเส้นทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ทางทราย ดิน โคลน ลุยน้ำ หิน ดังนั้น การพิจารณาคุณภาพของเส้นทางปั่น นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ลูหรือเส้นทางปั่นจักรยาน (Trail) นักปั่นจักรยานเสือภูเขาชอบเส้นทางเดียวในพื้นที่ปิดมากกว่าเส้นทางที่ใช้ร่วมกับยานพาหนะอื่น ๆ เนื่องจากเส้นทางเดียวมีลักษณะแคบ ออกแบบตามลักษณะทางธรรมชาติของพื้นที่ ซึ่งผู้ใช้เส้นทางต้องใช้ทักษะในการขี่ อีกทั้งเส้นทางเดียวมักจะอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ

2) สภาพเส้นทาง (Track condition) คือ สภาพองค์ประกอบอื่น ๆ ที่อยู่ในเส้นทางและมีผลต่อการประกอบกิจกรรมจักรยานเสือภูเขา เช่น หิน รากไม้ ท่อน้ำ ลำธาร หล่ม หลุม ทราย โคลน ร่องน้ำ กิ่งไม้ บันได ใบไม้ และความลาดชันของเส้นทาง เป็นต้น นักท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาที่มีประสบการณ์ในการปั่นจักรยานมามากและเคยเข้าร่วมการแข่งขันหลายครั้งชอบสภาพเส้นทางแบบเส้นทางเดียว (Single track) แคบ ขรุขระ ลาดชัน ใช้ความเร็ว และใช้เทคนิคในการขี่สูง คาดหวังประสบการณ์ที่สามารถตอบสนองต่อความตื่นเต้นเร้าใจ ความเร็ว ความท้าทายและความเสี่ยง ส่วนนักขี่จักรยานเสือภูเขาที่มีประสบการณ์น้อยจะชอบสภาพเส้นทางที่มีความชันต่ำ เส้นทางราบเรียบเป็นถนนลาดยาง และเป็นเส้นทางที่เปิดโล่ง มีสิ่งกีดขวางบ้างเล็กน้อย ในขณะที่กลุ่มปั่นเพื่อสุขภาพและกิจกรรมนันทนาการที่มีการนัดแนะเวลาสถานที่รวมตัวกัน ปั่นไปเป็นกลุ่ม ต้องการรูปแบบและเส้นทางของการปั่นจักรยานเสือภูเขาไม่ตายตัว มีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ตามศักยภาพและความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม

3) การมีเส้นทางที่หลากหลาย (Variety of trail) ทั้งระดับความยากง่าย ระดับการใช้ทักษะในการปั่น และความหลากหลายของทัศนียภาพระหว่างเส้นทาง เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เลือกเส้นทางและเลือกระดับความยากง่ายได้ตามศักยภาพและความสนใจ

2. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีข้อค้นพบที่นำไปสู่การฉายภาพรวมของศักยภาพจังหวัดราชบุรีในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา ดังนี้

2.1 จังหวัดราชบุรีมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาที่สามารถตอบสนองนักปั่นตั้งแต่ระดับมือใหม่จนถึงมืออาชีพ ทั้งที่เป็นนักปั่นประเภทนักท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาด้วยตนเอง (Independent/destination mountain bikers) นักท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาประเภทแข่งขันและงานกิจกรรมการปั่น (Event mountain bikers) นักท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาแบบมีมัคคุเทศก์นำทาง (Guided adventure seekers) และการจัดแคมป์เรียนรู้จักรยาน ทั้งนี้เพราะจังหวัดราชบุรีมีโอกาสในการพัฒนาเป็น

แหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬาและการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา ด้วยเหตุผลที่สำคัญ ได้แก่ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีสิ่งดึงดูดใจที่โดดเด่นด้านนิเวศวิทยา มีลักษณะทางกายภาพเชิงพื้นที่ที่เป็นภูเขา ป่าไม้ และในหลายพื้นที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพและพันธุ์พืชอยู่มาก นอกจากนี้ยังมีวิธีการเกษตรทำนา ทำสวนที่สามารถใช้พื้นที่การเกษตรเหล่านั้นมาพัฒนาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวได้ อีกทั้งชุมชนยังมีต้นทุนในการจัดกิจกรรมการแข่งขันจักรยานเสือภูเขาอย่างยาวนาน ในนามของ “จอมบึงจักรยานเสือภูเขา” มีสถานศึกษาที่เป็นองค์ความรู้ และมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการใช้จักรยานเสือภูเขาจำนวนมาก

2.2 จังหวัดราชบุรีมีทำเลที่ตั้งเหมาะกับการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาในวันหยุด (Weekend mountain bike tour) เนื่องจากไม่ไกลจากกรุงเทพฯ สามารถเดินทางไปได้กลับได้ภายในวันเดียว

2.3 จังหวัดราชบุรีมีพื้นที่ปั่นจักรยานและกิจกรรมทางกายอื่น ๆ อาทิ ว่ายน้ำ ไตรกีฬา ในบริเวณเขื่อนไม่เต่างู และวังชมสวนวรรณคดี ที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบครอบครัว (Family field trip)

2.4 จังหวัดราชบุรีมีเครือข่ายนักปั่นจักรยานประจำถิ่น กระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ในรูปแบบของชมรม หรือกลุ่มนักปั่น และมีการจัดกิจกรรมการปั่นจักรยานร่วมกันปีละหลาย ๆ ครั้ง ทำให้เกิดเป็นเครือข่ายของนักปั่นประจำถิ่นที่นักปั่นจักรยานสามารถขอความช่วยเหลือจากกลุ่มนักปั่นประจำถิ่นได้ โดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้แก่ เฟสบุ๊ก (Facebook) และไลน์ (Line) ส่วนตัว

2.5 ชุมชนในพื้นที่ให้การต้อนรับ เป็นมิตรกับนักปั่น และมีรูปแบบการบริการด้านสุขภาพที่หลากหลายเป็นอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การนวดประคบ การรักษาโรคด้วยการแพทย์แผนไทย การดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรพื้นถิ่น สามารถนำมาพัฒนาเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว สร้างเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวผจญภัยผสมผสานกับการดูแลสุขภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้

3. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 มีข้อค้นพบที่สำคัญแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อค้นพบที่นำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา จังหวัดราชบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว	ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการจัดประชุมกลุ่มย่อย	ข้อเสนอแนะปรับปรุงจากผู้ทรงคุณวุฒิ
1. จังหวัดราชบุรีมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีลักษณะทางกายภาพเชิงพื้นที่ที่เป็นภูเขา ป่าไม้ ที่อุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพและพันธุ์พืช 2. จังหวัดราชบุรีมีวิธีการเกษตรทำ นา ทำสวน	1. รูปแบบและเส้นทางการปั่นจักรยานเสือภูเขามีสลักษณะหลากหลายไม่ตายตัว 2. มีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ตามศักยภาพและความสามารถของนักปั่น	1. ต้องการเส้นทางวิบาก เส้นทางที่เป็นออฟโรด 2. ขอบสภาพเส้นทางแบบเส้นทางเดี่ยว แคบขรุขระ ลาดชัน ใช้ความเร็ว และใช้เทคนิคในการปั่น	1. ควรเริ่มจากการใช้จุดเด่นของพื้นที่ “ธรรมชาติ พุงนา ป่าเขา วิถีชีวิต” เป็นฐานพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา 2. ใช้เส้นทางสัญจรเดิมของชุมชนมาเป็นเส้นทางปั่น	ควรนำจุดเด่นทางด้านอาชีพ โดยเฉพาะการทำเกษตรแปลงใหญ่มาใช้เป็นสิ่งดึงดูดใจและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 1 นำไปสู่การนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา “Field Farm Forest Mountain Bike Tourism Ratchaburi” โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา ดังนี้

3.1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว จังหวัดราชบุรีควรนำเสนอจุดขายภายใต้แนวคิด “FIELD FARM FOREST MOUNTAIN BIKE TOURISM RATCHABURI” เริ่มจากการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวโดยใช้จุดเด่นของพื้นที่ “ธรรมชาติ พุงนา ป่าเขา วิถีชีวิตด้านการเกษตร” เป็นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ไม่ต้องลงทุนเพิ่ม ใช้เส้นทางสัญจรเดิมของชุมชน นำนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสชุมชนในชนบทหรือในพื้นที่ที่ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวเข้าไป และใช้ขนาดของชุมชนเล็ก ๆ ในบริบทที่ห่างไกลสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน รวมทั้งออกแบบเส้นทางปั่นให้มีความหลากหลายโดยคำนึงถึงระดับทักษะของนักท่องเที่ยวด้วย

3.2 ตลาดการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา เป็นตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มทำให้การจัดการด้านการตลาดมีลักษณะที่เจาะจงเฉพาะกลุ่ม โดยต้องเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจกิจกรรมเชิงกีฬา และนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจกิจกรรมแบบผจญภัยที่ต้องการได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับกีฬาที่บูรณาการร่วมกับประสบการณ์เชิงพื้นที่ จังหวัดราชบุรีจึงควรเริ่มต้นจากกลุ่มนักท่องเที่ยวหรือนักปั่นกลุ่มเล็กที่มองหาเส้นทางการปั่นที่มีคุณภาพ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การปั่นให้กับตัวเอง และหลีกเลี่ยงความวุ่นวายของเมืองหลวง

3.3 กิจกรรมการท่องเที่ยว การออกแบบกิจกรรมเชิงกีฬาที่ดีควรมีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ “4Es” ดังนี้

E1 = Entertainment (มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน) หมายถึง กิจกรรมที่สามารถสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักปั่น และมีความแปลกไปจากเหตุการณ์ปกติในชีวิตประจำวันของนักท่องเที่ยว เช่น การปั่นไปชมไร่สับปะรดแปลงใหญ่ จังหวัดราชบุรี เป็นต้น

E2 = Excitement (มีความตื่นเต้นเร้าใจ) หมายถึง กิจกรรมที่มีความตื่นเต้นเร้าใจ และสามารถสร้างความทรงจำให้กับผู้บริโภค อาจจะเป็นการนำเสนอประสบการณ์แปลกใหม่นอกเหนือไปจากความคิดของนักท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นยาก เช่น กิจกรรมการปั่นจักรยานปั่น 10 ห้วยของชมรมจักรยานจอมบึง ปั่นขึ้นเขากระโจม เป็นต้น

E3 = Enterprise (มีความท้าทายให้อยากลอง) หมายถึง กิจกรรมที่มีความท้าทายให้นักท่องเที่ยวเกิดอาการอยากทดลอง เช่น การจัดการแข่งขันปั่นจักรยานขึ้นเขากระโจม การจัดการแข่งขันวิ่งพิชิตสันเขื่อน เป็นต้น

E4 = Environment (เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม) หมายถึง กิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทเชิงพื้นที่ หลีกเลี่ยงจุดที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน์และวัฒนธรรม

3.4 การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในฐานะของการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (Destination) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาจังหวัดราชบุรี ในขณะนี้ยังไม่มีบริการร้านอาหารที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นร้านอาหารขนาดเล็กที่เน้นขายให้กับคนในท้องถิ่น การบริการขนส่งสาธารณะ จุดพักจักรยาน และอื่น ๆ ยังไม่มีบริการ จังหวัดราชบุรีจึงจำเป็นต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และนำแนวคิดเศรษฐกิจเชิงแบ่งปันมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ ควรนำเสนอจุดขายด้วยบริการนำเที่ยวผจญภัยจากเจ้าของพื้นที่ที่มีประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญยาวนาน มีความเข้าใจภูมิทัศน์และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งความเข้าใจในมาตรฐานความปลอดภัยแบบสากล แต่ยังคงบริการแบบมิตรภาพแบบไทย ๆ โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง (Center) ในการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวและเครือข่ายนักปั่นประจำถิ่น

3.5 การสื่อสารการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว จังหวัดราชบุรีควรใช้ นักปั่นท้องถิ่นเป็นสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาผ่านสื่อออนไลน์ มีการจัดตั้งกลุ่มรีวิวสภาพการปั่น มีการใช้รูปภาพ คลิปวิดีโอในสังคมออนไลน์ เช่น เว็บบทูป กลุ่มและชมรมจักรยานในสื่อออนไลน์อื่น เป็นต้น นอกจากกลุ่มนักปั่นหลักแล้ว จังหวัดราชบุรีสามารถส่งเสริมไปยังกลุ่มที่ต้องการมีกิจกรรมร่วมกับครอบครัวในช่วงวันหยุดด้วย

3.6 จังหวัดราชบุรีควรใช้การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและการท่องเที่ยวผจญภัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะ และอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น ด้วยการเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรม

การแข่งขันและกิจกรรมการปั่นจักรยานเสือภูเขาในลักษณะของกิจกรรมเชิงกีฬาและผจญภัย
ด้วยจักรยานเสือภูเขา (Sport and adventure mountain bike event)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาผลิตภัณฑการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา ประกอบด้วย
คุณลักษณะสำคัญ 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสภาพแวดล้อมและทัศนียภาพของเส้นทางปั่น นักท่องเที่ยว
ผู้มาเยือนให้ความสำคัญกับเส้นทางผ่านป่าธรรมชาติ (Native forest) เส้นทางขึ้นเขา (Mountain)
เส้นทางผ่านสวนป่า (Plantation forests) และเส้นทางผ่านแปลงพืชสวนของชาวบ้าน (Plantation)
และ (2) ด้านคุณภาพของเส้นทางปั่น ประกอบด้วย ลู่วิ่งหรือเส้นทางปั่นจักรยาน องค์ประกอบที่อยู่ใน
เส้นทาง และความหลากหลายของเส้นทาง

2. ศักยภาพในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาของจังหวัดราชบุรี
พบว่า สามารถตอบสนองนักปั่นตั้งแต่ระดับมือใหม่จนถึงมืออาชีพ มีทำเลที่ตั้งเหมาะสม มีพื้นที่ปั่น
จักรยานและกิจกรรมทางกายอื่น ๆ มีเครือข่ายนักปั่นจักรยานประจำถิ่น และชุมชนให้การต้อนรับ
ด้วยมิตรไมตรี

3. รูปแบบของการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานที่เหมาะสมของจังหวัดราชบุรี ได้แก่
รูปแบบการท่องเที่ยว “ธรรมชาติ พุงนา ป่าเขา และสนามฝึกจักรยานที่ไม่ไกลจากเมืองกรุง”
ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ไม่ต้องลงทุนเพิ่มเติมใช้เส้นทางสัญจรเดิมที่ชุมชนใช้ นำนักท่องเที่ยว
ให้เข้าสัมผัสชุมชนในชนบทหรือในพื้นที่ที่ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวเข้าไป และจัดเชื่อมต่อไปยังแหล่ง
ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่ใกล้เคียง จากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มองหาเส้นทางปั่น
ที่มีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การปั่นให้กับตัวเอง และหลีกเลี่ยงความวุ่นวายของเมืองหลวง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษา พบว่า คุณลักษณะของผลิตภัณฑการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา
ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรม เส้นทางผ่านป่าธรรมชาติ
เส้นทางขึ้นเขา เส้นทางผ่านสวนป่า และเส้นทางผ่านแปลงพืชสวนของชาวบ้าน คุณลักษณะดังกล่าว
สอดคล้องกับมุมมองของนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา อาทิ รัฟ และ
มิลเลอร์ (Ruff and Mellors. 1993) พบว่า สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับนักขี่จักรยานเสือภูเขา คือ
ธรรมชาติและป่าไม้ เป็นไปในทำนองเดียวกับงานวิจัยของเทเลอร์ (Taylor. 2010) ที่พบว่า
สิ่งสำคัญของการขี่จักรยาน คือ การชื่นชมทัศนียภาพ การมีทัศนียภาพที่น่าสนใจ ถือเป็นลักษณะ
เชิงบวกของสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับนักปั่นจักรยาน นักปั่นจักรยาน
เสือภูเขาชอบบริบทหรือสภาพแวดล้อมของการปั่นจักรยานที่ให้ความรู้สึกรักของการมีเสรีภาพ

ล้อมรอบด้วยทิวทัศน์และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเลเบอร์แมนและเมสัน (Leberman and Mason. 2000) การปั่นท่ามกลาง “พืชพื้นเมือง” เป็นคุณลักษณะสำคัญของจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของโครี คูเคิ และคณะ (Cory Kulczycki & Elizabeth A. Halpenny. 2014, pp. 169-197) ว่าลักษณะทางภูมิศาสตร์ บรรยากาศและสภาพแวดล้อม เป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญของนักปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ในมุมมองของนักท่องเที่ยวสภาพแวดล้อมไม่ได้เป็นเพียงความต้องการขั้นพื้นฐานในการตัดสินใจท่องเที่ยวด้วยจักรยาน แต่ยังสามารถใช้เพื่อทดสอบสมรรถนะทางร่างกาย และใช้เป็นฉากหลัง (Background) ในการสร้างเสริมประสบการณ์การปั่นให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์ยังเป็นปัจจัยเชื่อมโยงไปสู่การออกแบบกิจกรรมการปั่นจักรยานในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น การปั่นจักรยานในป่า ปั่นทางทราย ทางลาดชัน เป็นต้น ชุมชนสามารถใช้คุณลักษณะของภูมิประเทศสภาพแวดล้อมในการสร้างสรรค์ประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ในการปั่นจักรยานให้กับนักท่องเที่ยว ดังกรณีตัวอย่าง การจัดกิจกรรม แบนฟ์ไบค์ เฟสท์ (Banff Bike fest) ใช้ลักษณะภูมิประเทศที่อุทยานธรรมชาติที่เป็นภูเขา และส่วนผสมที่หลากหลายของพื้นที่ มาเป็นสิ่งจูงใจนักปั่นที่ต้องการประสบการณ์ที่หลากหลายให้เข้ามาใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นสนามฝึกซ้อมก่อนลงสนามแข่งขัน การพัฒนาชุมชนไปสู่การเป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวเชิงกีฬาและผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาโดยใช้คุณลักษณะเด่นของความเป็นเมืองที่เจียบสงบ มีบรรยากาศของความเป็นชนบท ทุ่งนา ป่า เขา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ยังสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างตราสินค้าของคริฟตัน และไซมอน (Clifton & Simmons. 2004, p. 213) ซึ่งกล่าวถึงการระบุคุณค่าหลักที่สะท้อนถึงความเป็นชุมชนในฐานะของแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นฐานความเป็นจริง สามารถสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน และมีความสำคัญต่อนักท่องเที่ยว คุณค่าที่กำหนดควรมีความคงทน มีความเชื่อมโยงกับนักท่องเที่ยว สามารถกำหนดกลยุทธ์ในการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายผ่านสื่อและช่องทางต่าง ๆ ได้หลากหลาย

การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ช่วยสร้างการรู้จักและสื่อสารกิจกรรมและสถานที่ท่องเที่ยวภายในพื้นที่ออกสู่สาธารณะ ถึงแม้ว่าการปั่นจักรยานเสือภูเขาและการท่องเที่ยวจะเป็นกิจกรรมที่แยกส่วนกัน แต่กิจกรรมการปั่นจักรยานเสือภูเขาที่เป็นกิจกรรมการแข่งขันที่จัดในรูปของอีเวนต์กีฬา (Sport event) สามารถใช้ดึงดูดผู้มาเยือนให้เข้ามาในพื้นที่ และเป็นภาคส่วนที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยกิจกรรมเชิงกีฬาสามารถเชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยว การดูแลสุขภาพและการเป็นอยู่ที่ดี ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาของฮินช์ และไฮธัม (Hinch and Higham. 2004, p. 56) ซึ่งพบว่า การเติบโตของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกีฬา ส่งผลต่อการใช้จ่ายที่จุดหมายปลายทางท่องเที่ยว การพัฒนาทางกายภาพและการเกิดขึ้นของกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ

ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมเชิงกีฬา มีทั้งผลทางตรงและทางอ้อม ผลกระทบทางตรง ได้แก่ รายจ่ายของผู้มาเยือนเกี่ยวกับอาหาร เครื่องดื่ม การเดินทาง ที่พักอาศัย การชมศิลปะต่าง ๆ รวมถึงการซื้อหัตถกรรมท้องถิ่น ส่วนผลกระทบทางอ้อมมาจากผลทวีคูณจากการใช้จ่ายทางตรง เช่น เจ้าของที่พักอาศัยจ่ายเงินเดือนพนักงาน ร้านอาหารจ่ายค่าวัตถุดิบ ในการประกอบอาหาร เป็นต้น กิจกรรมเชิงกีฬาและผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา ส่งผลต่อสังคม และวัฒนธรรมในหลายด้าน เจ้าภาพผู้จัดกิจกรรมสามารถเชื่อมโยงวัฒนธรรมท้องถิ่นกับกิจกรรม การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาได้หลากหลายวิธี อาทิ การจัดเส้นทางปั่นจักรยานเสือภูเขาผ่านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นต้น ในการสร้างความสำเร็จให้กับชุมชนในฐานะของจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว ชุมชนเหล่านั้นจะต้องรู้จักตัวเองมากพอ มีการวิเคราะห์ตัวเองเพื่อนำไปสู่การกำหนดเป้าประสงค์ การพัฒนา และวางแผนดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ที่จะบรรลุตามเป้าประสงค์และพาชุมชนไปสู่การเป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง (Morgan, Plitchard & Plide. 2004, p. 31).

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรีสามารถนำรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขามาเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง เที่ยวท้องถิ่นไทย ชุมชนเติบโตใหญ่ เมืองไทยเติบโตตามแคมเปญ “Amazing Thailand Go Local”
2. กระแสการท่องเที่ยวด้วยจักรยาน ผสมกับการดูแลสุขภาพ และความสนใจการท่องเที่ยวผจญภัย เป็นโอกาสของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนด้วยจักรยาน ชุมชนสามารถเริ่มต้นจากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ดั้งเดิม ใช้เส้นทางเดิมที่ผู้คนสัญจรมาพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยว ด้วยการดึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งในบทบาทของการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ดึงกลุ่มเกษตรกรผู้ทำนา ทำไร่ แปลงเกษตร ปลูกผักหวานป่า แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และในฐานะของผู้ให้บริการสิ่งสนับสนุน เช่น ขอความร่วมมือร้านค้าชุมชน เป็นจุดพักจักรยานและให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวร้านค้าร้านอาหาร เพิ่มบริการพิเศษสำหรับนักปั่น มีที่แขวนจักรยาน มีเมนูอาหารเพื่อสุขภาพ เป็นต้น การขอความร่วมมือนี้สามารถใช้ได้ในกรณีจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาเสือภูเขาที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โรงแรมและที่พัก จุดกางเต็นท์ไม่เพียงพอ ชุมชนโดยผู้จัดงานสามารถประสานโรงเรียน วัด สำนักสงฆ์ หอประชุมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเปิดบริการเป็นที่พัก
3. ชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้กิจกรรมปั่นจักรยานเสือภูเขา ส่งเสริมการตลาดร่วมกับภาคบริการอื่น ๆ ในพื้นที่ เช่น ร่วมมือกับร้านอาหาร ที่พัก ธุรกิจขนส่ง ด้วยการให้คูปองส่วนลดในช่วงจัดกิจกรรมเชิงกีฬา โดยกำหนดช่วงเวลาในการใช้คูปองเฉพาะในช่วงที่จัดกิจกรรมนี้เท่านั้น หากหลังจากนี้ค่าบริการต่าง ๆ จะเป็นราคาปกติ เป็นต้น

4. ข้อเสนอต่อการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา พบว่า สิ่งสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาอยู่ได้ คือ การเป็นเจ้าของภาพหรือเป็นแหล่งจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขาที่ดีมีคุณภาพ มีสภาพแวดล้อมหรือทรัพยากรในพื้นที่โดดเด่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยเสริมรูปแบบของการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดความสำเร็จอย่างสูงสุดที่ได้จากบทเรียนในพื้นที่ คือ การบริหารจัดการแบบบูรณาการด้วยการนำทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดจากสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้ง น้ำตก ถ้ำ ภูเขา ป่าไม้ วิถีชีวิต วัฒนธรรม สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคคลที่มีอยู่ของแต่ละองค์กรมาใช้อย่างผสมผสาน และบริการกิจกรรมโดยความร่วมมือร่วมใจขององค์กรที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว อาทิ การท่องเที่ยวจังหวัด การท่องเที่ยวส่วนภูมิภาค การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรส่วนท้องถิ่น ชุมชนผู้ประกอบการ ทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงชนบท ตำรวจ อาสาสมัคร และเพื่อให้การจัดการและบริหารกิจกรรมสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและเป็นไปตามธรรมชาติและมาตรฐานของกิจกรรมการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- สัจจา ไกรสรรัตน์. (2560). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การเป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวเชิงกีฬา กรณีศึกษาชุมชนจอมบึง จังหวัดราชบุรี. รายงานผลการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี.
- Carrera, P. M., & Bridges, F. P. (2006). Globalization and healthcare: Understanding healthcare and medical tourism. *Expert Review of Pharmacoeconomics and Outcomes Research*, 6, 447-454. doi:10.1586/14737167.6.4.447.
- Cory K. & Elizabeth A. H. (2014). Sport cycling tourists' setting preferences, appraisals and attachments. *Journal of Sport & Tourism*, 19(2), 169-197.
- Clifton & Simmons. (2004). *Brands and branding*. Princeton, NJ: Bloomberg Press.
- Hinch, T. and Higham, J. (2004). *Sport tourism development aspects of tourist channel view publications*. Clevedon.
- Koepke, J. (2005). *Exploring the market potential for Yukon mountain bike tourism*. Yukon, Canada.
- Leberman, S. & Mason, P. (2000). Mountain biking in the manawatu region: Participants, perceptions, and management dimensions. *New Zealand Geographer*, 56(1), 30-38.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.

- Morgan Nigel. (2004). Opinion pieces. Where is place branding heading? **Place Branding**. 1(1), 12-35.
- Morse, J. M. (1994). **Designing qualitative research**. In N. K. Denzin & Y. S. (Eds.), Handbook of qualitative inquiry (pp.220-235). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Six Dot Consulting. (2011). **Mountain bike tourism potential in northern Tasmania**, Northern Tasmania Development, Launceston.
- Ruff, A., & Mellors, O. (1993). The mountain bike: The dream machine? **Landscape Research**, 18(2), 104-109.
- Taylor, S. (2010). **Extending the dream machine: Understanding dedicated participation**. In Mountain biking (PhD thesis). New Zealand: University of Otago, Dunedin.